

A közvita eszmei-politikai tartalma és társadalmi jelentősége

A VDNSZSZ TV Elnökségének mai bővített ülésével Vajdaság SZAT területén megkezdjük a közvitát három alkotmányszövegről: a JSZSZK alkotmányáról, Szerbia SZK alkotmányáról és Vajdaság SZAT alkotmánytörvényéről. Ez az akció nagy területet biztosít a munkásosztály és a dolgozó emberek, a polgárok, népeink és nemzetiségeink minden tagja számára, hogy alkotó módon hozzájáruljon társadalmunk forradalmi átalakulásához.

A közvita kezdete Vajdaságban arra az időre esik, amikor a szervezett szocialista erők már kivívták győzelmüket a liberalizmus, a bürokratizmus, a nacionalizmus, a frakciós tevékenység és a különféle csoportosulások öngazgatásellenes és antiszocialista erői fölött, és folytatják következetes harcukat a szocialista forradalom továbbfejlesztéséért, azért, hogy elhárítsanak minden akadályt az öngazgatásos szocialista viszonyok létrehozásának útjából. E harc élén a VKSZ áll, amely a Tartományi Bizottság 52. ülésével mélyreható fordulatot tett, visszatérvén a JKSZ forradalmi irányvonalára. Ennek az akciónak igazi tömegességet a VDNSZSZ, a Szakszervezeti Szövetség, az ifjusági és a harcos szervezetek, a Tartalékos Tisztek Szövetsége és más hasonló szervezetek biztosíthatják.

A társadalmi viszonyok alkotmányos rendezésének vitája olyan időszakban zajlik, mint ahogyan a Levél hangsúlyozza, amelynek döntő jelentősége van a szocializmus sorsára Jugoszláviában, és amikor a munkásosztálynak urrá kell lennie az egész társadalmi újratermelésen, biztosítva magának a döntő szerepet politikai és társadalmi döntéshozatalban.

Ma már abban az időszakban járunk, amikor a JKSZ és minden forradalmi ereje visszazserezte magának a megingott bizalmat, mert magára vállalta a felelősséget a társadalmi fejlődés irányonlájért, az öngazgatású szocialista rendszer működéséért és továbbfejlesztéséért, a munkásosztály forradalmi jellegű hatalmának erősítéséért, a társadalmi döntések szocialista tartalmáért.

A közvita maga is alkotó részét képezi a teljes társadalmi-politikai változásoknak és annak az akciónak, amelyet a Kommunista Szövetség irányít a társadalomban. Ezt érdemes megjegyeznünk és tekintetbe vennünk, hiszen ennek nem kicsi a jelentősége a közvita lebonyolításának jellege és módja szempontjából. Ez azt jelenti, hogy nem csupán a változásokat, az új alkotmányos megoldásokat kell megmagyaráznunk, hanem tisztáznunk kell a társadalmi-politikai feltételeket és viszonyokat is, amelyeket a Kommunista Szövetség alakított ki akcióival és harcával a JKSZ Elnökségének 21. ülése, a Levél és Tito elvtársnak a szerbiai politikai aktíva előtt mondott beszéde után. Enélkül nem mélyedhetünk el az alkotmányos változások lényegében, nem magyarázhatjuk meg értelmét és céljait, de jelentőségét sem a társadalom forradalmi öngazgatású átalakulása szempontjából. A közvitát úgy kell irányítani és levezetni, hogy ezzel kiszélesítsük és elmélyítsük a társadalmi akciót, amelyet a Kommunista Szövetség vezetésével az összes szervezett szocialista erők folytatnak. A vitával ezt az akciót is kifejezésre kell juttatnunk, általa kell érvényesítenünk, igazolnunk és megerősítenünk minden eredményt, amit ez a forradalmi akció hoz magával, mert csak így juthatunk újabb eredményekre.

A Szocialista Szövetség akciója a közvita irányításával, vezetésével és összegezésével kapcsolatban nem a lényegyet érintené, és hiányos lenne hozzájárulása a JKSZ, Tito elvtárs

által megszabott irányvonalának győzelméhez, ha nem a JKSZ és a VKSZ harcának alapvető tartalmát és irányvonalát fejeznék ki. Ezért a mostani és az elkövetkező aktivitásban a JKSZ X. kongresszusának platformját a legkövetlenebb módon bele kell szőnünk az összes öngazgatású szocialista erő aktivitásába. Az alkotmányfüggelék következetes végrehajtásáért folytatott harc, a közvita az alkotmányos változások második szakaszában és a X. kongresszusra való előkészületek számunkra egységes egészet képeznek. Az alkotmányos szövegek és a platform egyaránt arra ösztönöz bennünket, hogy megalkuvás nélkül küzdjünk az öngazgatás továbbfejlesztéséért és minden ellenállás leküzdéséért, amivel a fejlődés útján szembe kerülünk.

Az öngazgatásellenes és az antiszocialista erők felett már kivívtuk a győzelmet, de ezzel még nem semmisítettük meg őket, a ezért ez alkalommal sem kell lebecsülnünk ezeket az erőket. Tudnunk kell és bizonyosra vehetjük, hogy a különféle antiszocialista és öngazgatásellenes erők és irányzatok ez alkalommal is kifejezésre jutnak majd jobbról és balról is, megpróbálják majd kihasználni demokratikus szólásszabadságunk lehetőségeit. Ezzel az eshetőséggel tehát számolnunk kell, tudnunk kell, hogy a közvitában sokféle ellenállással, becsméreléssel és politikai célzatú visszaéléssel is találkozhatunk reális problémáinkkal és nehézségeinkkel összefüggésben, hiszen nyílt, ellenséges magatartásra aligha kerülhet sor, emiatt azonban semmiképpen sem korlátozhatjuk a közvita nyíltságát és demokratikusságát. Nekünk határozott politikai akcióval folytatni kell az összes erők és irányzatok eszmei-politikai azonosítását, meg kell magyaráznunk a Kommunista Szövetség és a Szocialista Szövetség konkrét helyzetét és akcióinak lényegét, amelyekkel le kell törnünk minden ellenállást a Kommunista Szövetség irányvonalával, a Levéllel és azokkal az értékelésekkel és határozatokkal szemben, amelyeket a VKSZ Tartományi Bizottsága mondott ki a frakciós csoportok tevékenységével és e tevékenység legfeljebb hordozóival szemben, folytatnunk kell a megalkuvás nélküli politikai leszámolást ezekkel az erőkkel és irányzatokkal. Ez a harc magát a Szocialista Szövetséget is erősíti, tovább növeli a bizalmat erejében és elhatározásában, hogy kész maga köré gyűjteni minden haladó erőt az egységes öngazgatású szocialista front kialakítása érdekében.

Az új alkotmányos dokumentumok tervezeteiben előterjesztett megoldások a JKSZ vezette haladó és alkotó jellegű társadalmi erők megbeszélései nyomán alakultak ki, és társadalmi-politikai rendszerünk továbbfejlesztését teszik lehetővé a szocialista öngazgatás és az öngazgatású demokrácia alapjain. Bennük hangsúlyozottan és megfelelő módon jut kifejezésre a munkásosztály történelmi törekvése, azé a munkásosztályé, amely legfőbb hordozója szocialista forradalmunk és öngazgatásos fejlődésünk szüntelen folyamatának. Ugyanakkor az új alkotmány kifejezője azoknak a demokratikus megállapodásoknak is, amelyek az egyenjogú köztársaságok, mint a szövetség teljes jogú egységei, és az autonóm tartományok mint a föderalizmus elemei között jöttek létre. Ilyen értelemben az alkotmány újabb reális igazolása a mi soknemzetiségű államközösségünk belső erőinek, az alapvető társadalmi-gazdasági viszonyok szilárdságának és annak az egyes irányú mozgásnak, amelynek alapját a munkásosztály hatalma, a szocialista átalakulás szorgalmazása, valamint a szabad és egyenrangú népek és nemzetiségek testvériségének és egységének eszméje képezi.

Az előterjesztett alkotmányos megoldások következetesebben vezetik le a társadalmi ügyek igazgatásának és a politikai hatalom gyakorlásának egész struktúráját, lehetővé téve, hogy a munkásosztály, a parasztsággal és más dolgozó rétegekkel szövetkezve, uralkodó erővé váljon a társadalmi és politikai döntéshozatal rendszerében. A dolgozó ember közvetlen szubjektumává válik a politikai rendszernek. E szerepében azonban nem elszigetelt egyénként lép fel, hanem öngazgatásosan megszervezve, közvetlenül a társult munka szervezetében és más öngazgatású szervezetekben és közösségekben, valamint a maga társadalmi-politikai szervezeteiben, közvetve pedig a maga küldöttei révén vesz részt a társadalmi-politikai közösségek irányításában. Így módon társadalmunk haladó erői, élükön a Jugoszláv Kommunista Szövetséggel, jelentős lépést tesznek előre a képviselői demokrácia túlhaladásában, és megsemmisítő ütest mérnek mindazokra az erőkre, melyeknek alapvető közös céljuk, hogy letérítsenek bennünket a szocializmuson, a munkásosztály hatalmán és öngazgatásán, minden nemzetünk és nemzetiségünk teljes egyenjogúságán alapozódó társadalmi fejlődésünk legfőbb irányvonaláról.

Az 1971-ben elfogadott alkotmányfüggelék szükségeszerűen megkövetelték, hogy a megkezdett alkotmányreformot teljes egészében végrehajtsuk, s hogy továbbfejlesszük társadalmi-gazdasági viszonyainkat, összhangban a munkásosztály döntő szerepével az öngazgatásban, valamint a nemzeti egyenrangúság következetes megvalósításával.

Már a JKSZ második értekezlete kiemelte, hogy az alkotmányreform irányvonalának egybe kell esnie az osztályjellegű és demokratikus megnyilvánulási politikai rendszer,

valamint a teljes nemzeti egyenrangúság továbbfejlesztésének és megerősítésének irányvonalával.

Az alkotmánymódosítások ilyen alapvető irányvonala mellett foglalt állást az öngazgatók második kongresszusa is, és minden más értekezlet, amit a Kommunista Szövetségben, a Szocialista Szövetségben, a Szakszervezeti Szövetségben és a többi társadalmi-politikai szervezetben folytattak le, különösen annak a szerteágazó politikai tevékenységnek a keretében, amelyre Tito elvtársnak és a JKSZ Elnöksége Végrehajtó Irodájának levele után került sor.

Az alkotmányfüggelékek végrehajtásában már eddig is jelentős eredményeket értünk el, de a harcot még nem nyertük meg minden területen, noha az erőviszonyok számottevően megváltoztak a munkások minőségileg új pozíciójának javára. Továbbra is számolnunk kell tehát a technobürokratikus, menedzsereskedő, dogmatikus-etatista erők ellenállásával, hiszen rendkívül szívós erők ezek, és főképpen ott jelentkeznek, ahol az öngazgatás mellőzésével koncentrálódik a munkásosztály terméktöbblete. Ezek az erők nehezen békülnek meg az olyan viszonyok létrehozásának szükségességével, amelyek megfosztják őket kiváltságos helyzetüktől, nekünk azonban nyíltan szembe kell fordulnunk velük.

Biztosra vehetjük, hogy a közvitában igen nagy érdeklődés nyilvánul majd meg azok iránt az alkotmányos megoldások iránt, amelyek a társadalmi-gazdasági berendezkedés további feldolgozását és pontosabb meghatározását érintik, s amelyek közelebbről határozzák meg a dolgozó emberek társadalmi-gazdasági helyzetét a társult munkában, továbbá szabályozzák a munka és az eszközök társítását a társadalmi újratermelésben, biztosítják az öngazgatású érdekközösségek létrehozását, a társadalmi tervezést, az önálló, bizalmas munkát és a tulajdonjogi viszonyokat, meghatározzák a szocialista öngazgatású demokráciának mint a proletárdiktatúra sajátos formájának elemeit, azokat az elveket, amelyek alapját képezik a társadalmi ellenőrzés és felelősség rendszerének, tisztázzák az ember gazdasági és szociális biztonságának alapelveit, szavatolják a munkásellenőrzést, és a társadalmi önvédelmet, előírják a társadalom védelmi mechanizmusát minden torzulással és ellenállással szemben, de nem lesznek közömbösek azok a megoldások sem, amelyek a delegátusrendszerre vonatkoznak, hiszen ezzel kívánjuk biztosítani a munkásosztály és az összes dolgozó emberek közvetlen befolyását a döntéshozatalra, és ezzel teremtünk közvetlen kapcsolatot az egész szkupstinai rendszer és a társadalmi bázis között. Nagy érdeklődésre tarthatnak számot ezenkívül azok az alkotmányos megoldások is, amelyek Vajdaság Szocialista Autonóm Tartomány helyzetét, valamint a tartomány és a községek viszonyát érintik.

Teljes mértékben helyeselve azt az álláspontot, hogy a társadalmi-gazdasági berendezkedés és a társadalmi-politikai rendszer minden alapelvét, az ember és a polgár minden jogát és kötelességét egységes alkotmánysszöveg útján kell rendezni, ami újabb igazolása lesz a jogoszláv munkásosztály és az összes dolgozó emberek, népek és nemzetiségek történelmi elhatározottságának, hogy az egységes jogoszláv öngazgatású államközösségben kívánnak élni, ez alkalommal csupán néhány alkotmányos megoldás jelentőségére kívánunk rámutatni.

Az alkotmányos szövegek, továbbfejlesztve az alkotmányfüggelékek törekvéseit, teljesebben feldolgozzák a társult munka alapszervezetének koncepcióját, kimondják, hogy ez képezi a munka és az eszközök társításának alapvető formáját, amelyben a munkás megvalósíthatja elidegeníthetetlen jogát arra, hogy elő és holt munkája alapján döntsön a maga munkájának feltételeiről és eredményeiről, erőteljesen szembehelyezkedve a hatalom monopolisztikus társításának és koncentrációjának minden formájával a technobürokratikus és más struktúrákban.

Az alkotmány szavatolja a termelési, a forgalmazási és a pénzügyi tevékenység magas fokú kölcsönös kapcsolatát és egymástól való függőségét, s ezáltal kiküszöböli a forgalmazási és pénzügyi tevékenységek kiváltságos és monopolisztikus helyzetét, megszüntetve a tőkés viszonyok újratermelődésének veszélyét.

Másrészt szoros kapcsolatot teremt az alkotmány az anyagi termelés és a társadalmi tevékenységek között is, miáltal létrehozza a társadalmi újratermelés egységes rendszerét, ami természetesen következménye az egységes társadalmi-gazdasági és politikai rendszernek.

Céljuk és tevékenységi területük szerint az alkotmány sokféle lehetőséget kínál fel az öngazgatású érdekközösségek létrehozására is, avégett, hogy az ilyen öngazgatási formák által még közelebbi kapcsolatba kerüljön egymással az anyagi termelés és minden társadalmi tevékenység. Ennek alapvető célja nem csupán a gazdaság és a nem gazdaság kapcsolatának megteremtése, hanem az öngazgatás minőségileg új formáinak továbbfej-

lesztése is, melyekben a szolgáltatások igénybevevői, akik a maguk jövedelméből pénzelik az érdekközösség tevékenységét, döntő befolyást gyakorolhatnak azok munkájára és működésére.

Ennek kontextusában, a mezőgazdasági magántermelő helyzetének rendezése érdekében, az alkotmány sokféle lehetőséget kínál fel a társadalmi szektorral való társulás megvalósítására, ami a magántermelőknek nemcsak gazdaságosabb és nagyobb termelést, nagyobb egyéni és összjövedelmet biztosítana, hanem arra is lehetőséget adna, hogy a földműves nagyobb mértékben éljen öngazgatói jogaival. Számos probléma, ami ma megterhelését jelenti a földműves reális szociális, gazdasági helyzetének, könnyebben oldódhat meg ezekben az új minőségű folyamatokban, amelyekben a termelés továbbfejlesztése, a munka nagyobb jövedelmezősége és a magántermelők új alkotmányos helyzete képezi alapját a problémák megoldásának.

A társadalmi tervezés rendszere a társult munka alapszervezetétől a szövetségig, meghatározottabb helyet kapott az előterjesztett alkotmányos megoldásokban, különös tekintettel arra, hogy a munkásosztály és a társult munka érdekei a legfőbb fejlődési érdekékké lépnek elő. Különleges hangsúlyt kapott minden szubjektum felelőssége a társadalmi-gazdasági fejlesztési politika céljainak és feladatainak, a jugoszláv piac és a társadalmi-gazdasági rendszer egysége biztosításának és az öngazgatók termelési viszonyok továbbfejlesztésének tekintetében, ami biztos alapját képezi a társadalmi fejlődés szocialista tervezésének, s ugyanakkor erőteljes csapást mér az anarcholiberalizmusra, az etatizmusra, a technokritizmusra és minden más öngazgatóellenes viszonyra és felfogásra.

II.

A közvita keretében különleges figyelmet kell fordítanunk a tartományi alkotmánytörvényre mint a jugoszláv alkotmányos rend és a Szerb Szocialista Köztársaság alkotmányos rendszerének részére.

Már most meg lehet állapítani, noha ez csak a közvita során nyerhet igazolást, hogy az alkotmánytörvény tervezetének szövege, azokban a részeiben, amelyek nem egyszerű ismétlései a szövetségi és a köztársasági alkotmányos előírásoknak, minden tekintetben jelentős és újszerű továbbfejlesztést jelzi az öngazgatók alkotmányosságának és a szocialista autonómításnak. Az adott megoldásokba be van szöve a JKSZ politikája megvalósításának minden eddigi forradalmi vívmánya, minden eredménye azoknak az alkotó jellegű erőfeszítéseknek és annak a harcnak, amelyet a munkásosztály és minden dolgozó ember, tartományunk minden nemzete és nemzetisége folytatott az öngazgatók elmélyítéséért; bele van szöve a JKSZ-nek a IX. kongresszusa óta, de különösen Tito elvtárs levele után meghozott minden politikai határozata. Megoldásait úgy alakítva ki, mint a munkásosztály történelmi érdekeinek érvényesülését, az alkotmánytörvény tervezete ilyen eszmei-politikai beállításban határozza meg mindazt, ami a népek és nemzetiségek egyenrangúságának további elmélyítését, az összehangolt nemzetiségi viszonyok létrehozását szolgálja.

Nagy figyelemmel tárgyalja a tervezet szövege azokat a kérdéseket is, amelyek a Szerb Szocialista Köztársaság közös funkcióit illetik. A közös funkciók kérdése, amelyet az egész köztársaság területén egységesen oldunk meg, az autonóm tartományok helyzetének elemét képezi, és elemét képezi a köztársaság egységének is, ami már megtalálta a maga igazolását a szövetségi alkotmányban és a köztársasági alkotmány függelékeiben is. E tekintetben a társadalmi-politikai tényezők a köztársaságban és az autonóm tartományokban már összeegyeztették álláspontjaikat, s ez, véleményünk szerint, szintén hozzájárul majd a Szerb SZK területén élő munkásosztály és minden dolgozó ember, a népek és nemzetiségek közös érdekeinek öngazgatók rendezéséhez.

A kommunális rendszer továbbfejlesztése terén tartományunkban jelentős eredményeket értünk el az elmúlt, csaknem húsz esztendő időszakban, de ennek ellenére is elég sok kérdés maradt még mindig nyitva. Az új alkotmányos megoldások oly módon igyekeznek ezt a rendszert továbbfejleszteni, hogy a kommunára úgy tekintenek, mint alapvető társadalmi-politikai öngazgató közösségünkre — olyan egységes elv ez, amit már a szövetségi alkotmánytervezet is így határoz meg. Ez azt jelenti, hogy az alapvető társadalmi-gazdasági, és öngazgatói viszonyok a községben valósulnak meg, amit nem lesz és nem is lehet autarchikus. Az öngazgató bázis gazdasági és politikai szerepének erősítése a legközvetlenebb módon, a községben fejeződik ki, és ez a folyamat biztosítja, hogy valóban a község válik alapvető társadalmi-politikai öngazgató közösségünké. A község ilyen elképzeléséből kiindulva, az alkotmánytörvény tervezete a meghatalmazások minél magasabb fokú decentralizálását tűzte ki célul a tartományból kiindulva a községek felé,

de a községeken belül is, a községi szervektől kiindulva az öngazgatás bázisai és a társult munka szervezetei felé, amit a dolgozó emberek közvetlen öngazgatási döntéseivel biztosítunk az anyagi termelés, az elosztás és a fogyasztás szférájában. Ily módon a decentralizálódás folyamata beépül az öngazgatásos viszonyok rendszerébe, megszüntetjük az elidegenített döntéshozatalt a munkatöbbletről, s megteremtjük a lehetőséget, hogy az alapvető társadalmi viszonyok kérdéseit ott oldjuk meg, ahol azok létrejönnek, a község öngazgatású struktúrájában, s hogy csak az általánosabb érdekű ügyeket intézzük területi jellegű községek közötti együttműködéssel, vagy a tartomány keretében. Ez a megoldás megköveteli az öngazgatási megbeszéléseket, amikor a tartomány továbbfejlesztésének olyan jelentősebb kérdéseiről van szó, amelyek már az eszközök megfelelő koncentrációját is megkövetelik — a demokratikus megbeszélések azonban még ilyenkor is pontosan meghatározzák az eszköztársítás céljait és lehetetlenné teszik, hogy a társadalmi tőke bármilyen formában újratermelődjön. Éppen ezért a tartományi társadalmi tervnek és költségvetésnek, a törvényhozásnak mindenekelőtt a közösen elfogadott politika céljait kell szolgálnia a tartomány egész struktúrájának figyelembevételével, ami egyúttal szükségessé teszi az összes társadalmi tényezőnk nagyfokú felelősségét a közös politika végrehajtásában.

Az alkotmánytörvény szabatosan meghatározza a községek hatáskörét is, a községek elidegeníthetetlen jogait, amelyeket még a tartomány törvényhozásával sem lehet megcsorbítani, összhangban a közösen meghatározott alapelvekkel.

III.

A közvíta megszervezése az alkotmányos változások második szakasza keretében ma a Szocialista Szövetség és minden más szervezett szocialista öngazgatású erő számára a legfontosabb feladatot jelenti. A közvitában mindenképpen biztosítanunk kell a Kommunista Szövetség által vezetett minden haladó erő világos és szilárd eszmei-politikai és akcióegységét. Ennek a ránkváró tevékenységnek alkotó részét kell képeznie a JK SZ X. kongresszusára való felelkészülés sikeres végrehajtásának.

Mint már hangsúlyoztuk, a közvitában szükség lesz az előterjesztett alkotmányos megoldások közelebbi megvilágítására és tolmácsolására is. E tekintetben azonban semmiképpen sem elégedhetünk meg az egyes kérdések formális-jogi jelentésének megmagyarázásával, hanem minél inkább arra kell törekednünk, hogy megvilágítsuk eszmei-politikai lényegüket és hatótávolságukat szocialista forradalmunk és öngazgatásos alkotmányosságunk folytonosságának biztosítása tekintetében.

A munkásosztálynak mint a társadalom legfőbb erejének és a történelmi előrehaladás legfőbb hordozójának, ebben a közvitában minden eddiginél erőteljesebben kell érvényesülnie a feladatok végrehajtásában és a felelősség vállalásában, hogy saját akcióképessége még inkább megnyilvánuljon a társadalmi viszonyok megváltoztatásában. A munkásosztály öngazgatású akciója az alkotmányfüggelékek életrekeltségében nagy jelentőségű a közvíta szempontjából is. Az alkotmányfüggelékek megvalósításáért folytatott harcában a munkásosztálynak számos nyílt kérdést kell megoldania, ami életét és munkáját érinti. A nagyfotosságú társadalmi feladatok megoldása, mindenekelőtt a társadalmi-gazdasági szilárdság elérése annál hatékonyabb lesz, mennél nagyobb szervezettséggel lépnek fel a munkások és az összes dolgozó emberek a maguk társadalmi-politikai szervezeteiben, a Kommunista Szövetségben, a szakszervezetekben, a Szocialista Szövetségben és másutt, és mennél inkább e szervezetek programjai is a közös célok, feladatok megvalósítására irányulnak.

Az alkotmányos változások második fázisa keretében sorra kerülő közvíta irányításának és vezetésének programjaiban minden társadalmi-politikai szervezetnek és más társadalmi tényezőnek világosan meg kell határoznia a közös és a különleges feladatokat. E feladatok meghatározásához megfelelő alapot nyújt a JK SZ X. kongresszusánk platformja, Tito elnök expozéja a Szövetségi Tanácsban, valamint Kardej elvtárs felszólalásai az alkotmányos változásokkal kapcsolatban. Már a viták lebonyolításához is úgy kell hozzálátunk, hogy biztosítsuk a Szocialista Szövetség, a szakszervezetek és az Ifjúsági Szervezetek korszerűbb, hatékonyabb és forradalmibb szervezettségét, ami összhangban van az osztársadalmi változásokkal.

Minthogy több jelentős dokumentum és politikai esemény már a közvíta kezdete előtt is megfelelő előfeltételeket és lehetőséget teremtett a vita helyes irányba való terelésére, s a Levél és Tito elvtársnak a Szerb SZK társadalmi-politikai aktívája előtt mondott beszéde után kedvező feltételek jöttek létre a mostani akció levezetésére, biztosak lehetünk benne, hogy a viszonylag rövid határidő ellenére, ezt a feladatot is hatásosan, ésszerűen és eredményesen végrehajthatjuk. Tanúi lehetünk annak, hogy számos környezetben

minden várakozás és bizonytalankodás nélkül hozzáálltak a tevékenységi programok kidolgozásához a közvitával kapcsolatban, és hogy máris megindították az akciókat. Ebből már most levonhatjuk a következtetést, hogy semmiképpen sem kell formai egyöntetűségre törekednünk az aktivitásban, hanem támogatnunk kell a sokoldalú kezdeményezőkézséget, csak így adhatunk lehetőséget a vélemények és javaslatok sokrétű kifejtésére.

Nagyfontosságú feladatok várnak a Szakszervezeti Szövetségre is. Az alkotmányos változások nyomán új viszonyok alakulnak ki a társult munkában és a politikai rendszerben, és éppen ezért a közvitának el kell jutnia a társult munka minden szervezetébe. A szakszervezetek és vezetőségeik azonban már a korábbi időszakokban is nagy tapasztalatokra, megfelelő jártasságra tettek szert az ilyen akciók lebonyolításában, sikeres munkát végeztek az alkotmányfüggelék végrehajtása során is, s ez a biztosítéka annak, hogy mostani kötelezettségeiknek is eleget tudnak tenni.

Bizonyosra vehetjük, hogy a fiatalok sem csupán magyarázatokra és tolmácsolásra várnak az új alkotmányos rendelkezések, fogalmak és intézmények kapcsán, amelyek számukra már a valóságot fogják jelenteni a munkában és az életben. Éppen ezért nagyon fontos, hogy a közvita lefolytatása során az ifjúság meghatározott módon új ismeretekre tegyen szert alkotmányos rendünk forradalmi folytonosságáról és eszmei elhatározottságunkról a marxista elmélet és annak alkotó jellegű alkalmazása mellett a JKSZ irányvonalában.

Ez alkalommal is rá kell mutatnunk és hangsúlyoznunk kell, hogy a közvita lefolytatásában a tudományos munkásokra és intézetekre, az egyetemekre és a szakszervezetekre is fontos és felelősségteljes feladat hárul. Az ő véleményeik, tanácskozásaik és javaslataik nélkül a közvita nem lehet teljes. Nekik kell biztosítaniuk a különleges és tematikus vitákat az új alkotmányos rend legkülönbözőbb területeiről, de különösen azokban a kérdésekben, amelyeknek döntő hatásuk lehet a munkássztyál és a dolgozó emberek helyzetére.

Az alkotmányvita rendkívüli jelentőségének hiánytalanul kifejezésre kell jutnia a sajtóban, a rádióban és a televízióban is, ahol, legalábbis egyes szerkesztőségekben, már most hozzáálltak saját programjuk kidolgozásához az új alkotmánydokumentumok magyarázása és tolmácsolása céljából, valamint az alkotmányvita követése érdekében. A tömegtájékoztatási eszközöknek a lehető legnagyobb mértékben elő kell segíteniük az új alkotmányos megoldásokhoz való alkotó hozzájárulás serkentéséhez és kinyilvánításához. A szocialista demokrácia öngazgatásos konceptusáért folytatott következetes harcban, amelyben a munkássztyál megvalósítja uralkodó befolyását, a tömegtájékoztatási eszközöknek még inkább meg kell szabadulniuk minden függetlenségi irányzattól, eszmeileg és politikailag még inkább képessé kell válniuk arra, hogy hatékonyan és mélyrehatóan a KSZ irányvonalán tevékenykedjenek. Szerepük e tekintetben is jelentős, hogy figyelemmel kísérjék a közvitát az ország más részeiben.

A Szocialista Szövetség számára a közvita nagyfontosságú feladatot és felelősségvállalást jelent, de ez egyben arra is kedvező lehetőséget kínál, hogy a Szocialista Szövetség úgy érvényesüljön és igazolja magát, mint a szervezett szocialista erők frontja, és mint a társadalmi-politikai szervezetek szövetsége. Alkalom ez arra is, hogy a Szocialista Szövetség fölmérje helyzetét és szerepét, összhangban az új alkotmányok szövegében előterjesztett kötelezettségekkel és felelősséggel, s hogy ebben az akcióban ilyen szempontból is megszerezze első tapasztalatait. Így értelmezve szerepünket és felelősségünket a közvitában és annak eredményei tekintetében, már most kifejezzük egyetértésünket azokkal az előterjesztett alkotmányos rendelkezésekkel, amelyek a Szocialista Szövetség helyét és funkcióját határozzák meg öngazgatású szocialista társadalmunkban, olyan helyet és szerepet biztosítva neki, ami már eddig is jelentős és alkotmányosan meghatározott volt, de az elkövetkező időszakban még nagyobb fontosságú lesz.

A VDNSZSZ TV szervei és testületei tevékenységének alapvető irányvonalait a három alkotmányos szöveg közvitájával kapcsolatban a Tartományi Választmány és szerveinek munkaprogramja tartalmazza, de belefoglaltuk abba a programjavesztába is, amit a közvita lebonyolításával kapcsolatban ma kell elfogadnunk. A Tartományi Választmánynak szavatolnia kell a közvita koordinálását és irányítását, vezetését és összegezését, s ebből a célból egy koordinációs testület megalakítását javasoljuk a társadalmi-politikai szervezetek és a Tartományi Képviselőház küldötteinek részvételével. Úgy irányoztuk elő, hogy a közvita eredményeinek politikai összegezését a Tartományi Választmány ülésén végezzük el, amelyen az összes társadalmi-politikai szervezetek és a tartomány valamennyi képviselői és öngazgatási testületének küldöttei is részt vennének.

Végül még egyszer hangsúlyoznunk kell, hogy a JSZSZK alkotmánya, a Szerb SZK alkotmánya és a Vajdaság SZAT alkotmánytörvénye tervezetének közvitáját az osztár-

sadalmi változások és a Kommunista Szövetség által vezetett ösztársadalmi akció alkotó részének tekintjük, s éppen ezért hatékony megszervezésével, a tömegek megmozgatásával elősegíthetjük, hogy a következő időszakban még erőteljesebben valósuljanak meg azok a feladatok, amelyeket Tito elvtárs levele és szavai tartalmaznak.

A szerkesztőség megjegyzése

E számunk Dokumentum rovatában közölt három szöveg nem folyóiratunk számára készült. A rovat szövegei, ahogyan azt kerekasztal beszélgetésünk bevezető soraiban hangsúlyoztuk, a résztvevők rendelkezésére álltak. Véleményünk szerint három, formára egymástól eltérő, de tartalmukban igen jelentős szövegről van szó.

Jan Sirka szövege a VDNSZSZ TV Elnöksége bővített ülésén elhangzott vitaindító titkári beszámoló volt. A másik szöveg, mr. Milan Mali szövege, az ülésen elhangzott vitájának szövege. Rovatunkban az első helyen közölt szöveg, viszont, már az ülés munkája alapján készült munkaprogram. Mindhárom szöveg mondanivalója kifejezi milyen szándékkal és céllal indult a közvita, de az adott társadalmi és politikai körülményeket is, amelyek befolyásolták a közvita céljait és a társadalmi tevékenység tartalmát.

Jan Sirka beszámolójának és mr. Milan Mali felszólalásának címét a szerkesztőség adta.